

ואין אני טוען ואומר בהחלט - תלילה לי מאלו - כי פונת העבודה
 הזאת היא הסדר הזה אשר אמרתי - להפך! אל נכון נעלים הדבר ונעלה
 מזה, - אומר אני: תורת האלהים היא ומי שקבלה בתמימות, בלי
 התפלפלות ובלי התחכמות, מעלה הוא מן המתחכם והחוקר; אך מי
 שנטה מן המדרגה העליונה הזאת אל המחקר מוטב לו כי יבקש טעם
 לדברים האלה אשר יסודם בתחמה האלוהית מאשר יעזובם לסברות
 רעות ולספקות המביאים את האדם לאבדון. כאלו אמרתי על

יח. האמונה היא טהורה כשהיא מלאה רגש פנימי בלי אונאה
 עצמית, בלא פניות זרות, ואע"פ שאינה כ"כ רחבה בהשכלה
 אינה מעכבת. ומ"מ כל מי שחונן בשכל לא יוכל להתנסק
 בלא הגיון שכלי, ואצלו לא תקום תמימות האמונה כ"אם
 כשתחבר עם אור הדעת, ואם יפאס זה את הדעת - תהיה
 אמונתו מלאה חור ומרמה. י

אמת האמת

ו דבר ידוע וברור, שאין אהבת הקדוש-ברוך-הוא נקשרת
 בקבו של אדם עד שישיגה ידה תמיד בראוי, ויניח בל-
 מה-שפעולם חוץ ממנה, כמו שצינה ואמר: בל-דברך ובקל-
 נפשך (דברים ו, ה). אינו אהב הקדוש-ברוך-הוא אלא בנדת
 שידעוהו, ובל-פי הדעה תהיה האהבה: אם מעט - מעט, ואם
 הרבה - הרבה. לפיכך צריך האדם לנחם עצמו לקבין ולקשפיל
 בקממות ותבונות המודיעות לו את-קונו כפי כח שיש באדם
 פהריו ופחשיו, כמו שבארנו בהקצות בסודי התורה. כאמת האמת

כאלו אמרתי

חונק הדת ותוקף שלו, ואין זה כך כי העלם
 דברי המתנגד בדת אין זה רק בטול וחולשת
 הדת, כאשר אומרים סגור פיה מלצר, ולכן
 הראשונים ואף אם נמצא דבר מה בספרים שהוא
 כנגד דתם, לא היו המתנגדים ויוחם דבר זה.
 כי השכל מחייב שלא יהיה מניעה מזה כלל
 ולסגור פיה של אדם בדבר שהוא מגיע אל הדת,
 רק פתשגן הדת נתונה אל הכל. ובפרט הכתוב
 כי הכותב בספר אין כוונתו רק ללמוד, ואין
 כאן דבר שיהיו מכוונים להכעיס כדי לקנטר,
 ולכן אין לסתום הדבר הוה ולכטל, ולא מצינו
 מעולם שיהיו מונעים ומוחים בדבר זה כלל,
 ולו היה כאן מוצה פה ומצפץ בדבר זה, ולמה
 לא תהיה תלונת זאת על ספרי הפלסופים אשר
 הלכו אחרי חקירתם בגרו וכחשו ואמרו כי העולם
 קדמון ולא היה לו בריאת כלל, עם כל זה הם
 לוקחים ספרים ההם ולא דחו אותם רק שכן הוא
 ואין כדי להעמיד על האמת לשמוע הטענות
 שאמרו לפי הדעת אשר אתם ולא כוונו לקנטר,
 ולכן אין ראוי לדחות דברי ולחלו המתנגד לו.
 אבל ראוי לקרב אותם ולעיין בדבריו וכמו
 שהתבאר באריכות. והרבה שנכתב בספר לא נכתב

שישגו דבריו רק יקרם בתכלית הקירוב. וכח
 שם שאם לא יעשה כך ולא יקבל יבירי החולקים
 עליו כאהבה רק ידחם דבר זה בודאי חולשת
 דבריו שאומרים עליו שלכן דוחה דבריו, כי
 החלש אין לו קיום עם המתנגד אליו ולכן אין
 ראוי להרחיק שום דבר המתנגד אל דעתו לאהבת
 החקירה וידיעה, ובפרט אותו שלא כוון לקנטר
 רק להגיד האמונה אשר אתו, אך אם הדברים
 הם בגד אמונתו ודחו אין לומר אליו אל דבר
 ותסתום דבריו פיה, שא"כ לא יהיה בירור הדת.
 ואדרבה דבר כמו זה אומרים חזק כלל הפנץ
 אם היה אפשר לי לדבר הייתי מדבר יותר,
 וכל אשר אתה רוצה וחפץ לדבר, ולא תאמר
 אם היה אפשר לי לדבר הייתי מדבר יותר,
 כי אם עושה זה שסתום את פיה שלא ידבר זה
 הוא מורה על חולשת הדת כמו שאמרנו, ולכן
 דבר זה הפך מה שחושבים קצת בני אדם, כי
 חושבים כאשר אין ראוי לדבר על הדת הוא

כאלו אמרתי

מיני בני אדם באמונתם

ט עם למה אומרים, אלקינו ואלקי
 אבותינו. כי יש שני מיני בני
 אדם המאמינים בהש"ת. א' טאמין
 בהקב"ה טחמת שהולך בדרכי אבותיו
 הקדמונים, ועכ"ז אמונתו חוקה. והשני -
 שבא על אמונת הדת טחמת החקירה.
 והחילוק ביניהם: הראשון יש לו מעלה
 שאי אפשר לפתות אותו, אף אם יאמרו
 לו כמה חקירות הסותרות ח"ן את אמונתו,
 כי אמונתו חוקה טצד קבלת אבותיו, ועוד
 שלא חקר מעולם. אבל יש לו חסרון
 שהאמונה אצלו רק טצות אנשים מלומדה,
 בלי טעם ושכל, אבל השני יש לו מעלה
 טחמת שהכיר הכורא יח"ש טחמת גודל
 חקירתו, הוא חוק אצלו באמונה שלימה
 וכאהבה גמורה. אבל ג"כ יש לו חסרון
 שבכל יכול לפתותו, שאם יביאו לו ראיות
 הסותרות יתפתה ח"ו. אבל מי ששני
 המדות בידו, אין למעלה ממנו, דהיינו
 שטומך על אבותיו הקדמונים בחווק, וג"כ
 באה לו שחקר בעצמו. זו היא אמונה
 שלמה וטובה. ולזה אנו אומרים, אלקינו
 ואלקי אבותינו. גם יש לפרש הפסוק
 "טעמו וראו כי טוב ה'" ר"ל: "טעמו"
 - טחמת החקירה, וראו" - הוא לשון
 ראיית ההנהגה כמו שנהגו אבותינו.
 "טחמת ואלוים טעמו אקאם"

כאלו אמרתי

הציורים המדולדלים שבאמונה ובהשקפת הרוחניות,
 מחלישים את כל הכחות, הגשמיים והרוחניים, משביתים את
 שמחת החיים, ומאפילים את זוהר השכל. אבל מה שרוצים
 המוני המשפיעים לרפאות שברים הללו ע"י השכחת שם ד',
 אינם עושים מאומה, רק לשעה יופיע איזה חזיון של שכרון
 הדומה להתעוררות של חיים ברוח ובחומר, ואח"כ יתבע נפש
 האדם הפרטי והכללי, את עלבון חייו, וישוב לאותן המושגים
 הרוחניים אשר הונחם. ומתוך שבכל משך השכחה לא עבד
 אותם, יופיעו לפניו בצורה קדורה כמאו, ובעוד יותר טשטוש
 מפני העזובן וחסרון ההסתגלות שנתרבה ע"י זמן הונחיה. ע"כ

רק עצה אחת היא להגברת כח החיים, החומריים והרוחניים
 לכל ערכיהם, להתעמק יותר ויותר באלה מושגי הקודש
 העליונים, עד כדי להנביע אותם יותר ממקורם העליון, ואז
 ישיבו רק הם, את כל זיו החיים, את טוהר הרוח, את כל ברק
 השכל, את כל זיו המוסר, את כל נועם האהבה והאשר אל
 כל האדם, וישמחו וירננו לאומים כי תשפט עמים מישור
 ולאומים בארץ נחם סלה, וכל היקום יתעורר לתחייה, כל
 כחות הטבע ימלאו תפקידם וכל החיים יצילו בכל קרבם,
 ארץ נחנה יבולה יכרנו אלהים אלהינו יכרנו אלהים וייראו
 אותו כל אפסי ארץ. אלויות האמונה 72-73

חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא. שתוהי יראת-חטא מעורבת עם החיים. כי יש אנשים שיש בהם יראת חטא אבל אינה חזקה אצלם, ועל כן בהיותם מתרחקים מהמון נחיים ושאותם יהיו יראי חטא וכיון שיבאו בחברת נחיים, במפעלים ובפעלים, תסוד מהם יראת החטא מפני שאינם מוגבלת יחד עם חיהיהם. ועל כן מבקש על חלק טוב זה של חיים, שיש בהם בחור נחיים עצמם יראת חטא, וכענין שאחדל, אחרת, לפני ד' בארצות החיים, זה מקום שווקים (יוסא ע"א).

עולת רצון תמצית לכת

התשובה קדמה לעולם, ולפיכך היא יסוד העולם. שלמותם של החיים היא דוקא עם המשך התגלותם על פי טבעם העצמי, וכיון שהטבע מצד עצמו אינו פעל הסתכלות והבנתה, הרי החטא מוכרח הוא מצד זה. ואין אדם צדיק פארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. וכטוב עצם סבעיותם של החיים, כד' שיהיה האדם פלתי-חוטא, והו עצמו החטא היותר גדול, ויכפר עליו מאשר חטא על הכפס. על כן התשובה מתקנת את הקלקול ומחזרת את העולם ואת החיים למקורו דוקא בגלוי יסוד עצמיותם העליון, עולם החירות, ועל שם כך מכנים שם ד' אלהים חיים. *אלוהי השלמה כה' א'*

אמונה שאין השכל מסכים לה, מעוררת היא קצף ואכזריות, מפני שהצד היותר עליון שבאדם, שהוא השכל, נעשה עלוב מחמתה. אמנם האמונה העליונה, אף על פי שהיא כמוסה מאד, ודרכי ד' נפלאים הם, יש בהם נועם גדול כל כך, שהקצף המתעורר מצד כפיית השכל מתבטל מיד, ונהפך בעצמו למתיקות גדולה ולאור צח, מפני ההופעה האלהית המתחברת עימו, ויורדת עד האמונה החזוניתה, המתחברת עם השכל הישר שבעולם הגלוי, ועלמא דאחכסאי ועלמא דאתגליא נעשו מתאימות, ובונות יחד את בית ישראל, כחן כפול, והוציא את האבן הראשה, תשואות חן חן לה. *אפסי' אלמ' א' ח' ה'*

זחסרון היותר גדול שיש בתכונתה של יראת שמים, שאינה מחוברת יפה באורה של תורה, הוא מה שבמקום יראת חטא, היא מחלסת על יראת המחשבה, וכיון שהאדם מתחיל להיות מתירא לחשוב, הרי הוא הולך וטובל בבוץ הבערות, הנושלת את אור נשמתו, מכשלת את כחו, ומציבה את רוחו.

אוסר הקצף א' כ'

השתעבודות השכל והתרדמותו הבאות ע"י איזו השפעה, הרי היא השחתת עולם, וכך מה שהיא באה ע"י השפעה יותר קדושה, ההשפעה היא יותר מויקה. דומה היא לנבלה של נבואת שקר בשם ד', על עשיית רשע וטומאה, ע"ז ושיקוצים. ע"כ כשבאה ההשתדלות של התרדמות השכל בשם האמונה, בשם יראת שמים, בשם שקידת התורה ועשיית המצות, הרי הוא שקר נורא, וטומאה מוזהמה שחייבים קדושי עליון עבדי ד' הטהורים, לצאת חלוצים להציל את העולם, את ישראל, את התורה, את האמונה, ואת כל קודש ד' מיד המחבלים הללו, יהיו מי שיהיה, בין שהם שקרנים שרוצים רק להונות את הבריות, לובשי אדרת שער למען כחש, בין שהם חלושי רוח, קטני דעת, שמפני אטימית האור השכלי אצלם, מפני כהות הרגשתם וגשמיות ציורם הם רומסים בשקידה ומרץ את החומר המעשי, ומושרשים בהציורים האגדיים של האמונה במובן הציורני של קליפתם שמביא לעולם דלות רוח, וגרעון חיים. והם בתומתם והלישתם, ובגאותם וסכלותם ואכזריותם הפנימית, הבאה מתוך גאווה ותפשות ודיעות משובשות בענינים היסודיים של הכרת האמונות הגדולות, שכל האמונה מבוססת עליהם, יתאמצו להדריך את העולם, ברוח קצר, במשטמה ויאוש, רפיון ידים ומדנים, והשפעתם גורמת להרדים יותר את השכל, לכבות אורה של תורה, להרחיק את העולם והחיים המאושרים, את טוהר המדות וזיקוק המחשבה מן האדם, וע"ז הנשמות כושלות ונפולות, ובני אדם חיים חיי בהמות שפלות, באין דעת ותבונה, באין הכרת כבוד האדם שהוא הבסיס היסודי להכרת כבוד שמים, המלא עולם המחיה עולמים, המעורר רוח ונשמה.

אלוהי האמונה 97

יש כפירה, שהיא כהודאה, והודאה שהיא ככפירה. כיצד, מודה אדם שהתורה היא מן השמים, אבל אותם השמים מצטיירים אצלו בצורות כ"כ משונות עד שלא נשאר בה מן האמונה האמתית מאומה. וכפירה שהיא כהודאה כיצד, כופר אדם בתורה מן השמים, אבל כפירתו מיוסדת רק על אותה הקליטה שקלט מן הציור של צורת השמים אשר במדות המלאים מחשבות הבל ותוהו, והוא אומר התורה יש לה מקור יותר נעלה מזה. ומתחיל למצא יסודה מגדולת רוח האדם, מעומק המוסר ורום החכמה שלו, אע"פ שעדיין לא הגיע בזה למרכז האמת, מ"מ כפירה זו כהודאה היא חשובה, והיא הולכת ומתקרבת להודאת אמונת אומן. ודור תהפוכות כזה, הוא נדרש ג"כ למעליותא. ותורה מן השמים משל הוא על כל כללי ופרטי האמונות. ביחש של מאמר המבטאי שלהן, אל המציתן הפנימי, שהוא העיקר המבוקש באמונה.

אלוהי האמונה 48

לפעמים ימצא כופר שיש לו אמונה חזקה פנימית מאירה, נובעת ממקור הקדושה העליונה, יותר מאלפי מאמינים, קטני אמונה. דבר זה נודח באישים פרטיים, וכן בדורות, ועל כולם נאמר צדיק באמונתו יחיה. *אלוהי האמונה 43*

סיכום של פרק א'

לסיכום כל עשרת האופנים שרכנו עד הנה בשער זה, עלינו לקבוע שכלל שיחטר לאדם השכנוע הנפשי העמוק באמתות אמונתו, כך יחסר בעבודתו את ה', והנה על זה הוכח הוכיח הקב"ה את ישראל, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה" (ישעיה כ"ט) כי לא בזה בחר ה' אשר נדע גדולתו מן הקבלה (המסורת) לבד, יען, כי בזה ח"ו יוכל ליפול בלב המאמין מבוכת הספק מן שער תנחיל הקבלה. אבל יחפוץ (ה' יח') אשר נדעה מן החקירה והמופת (הראיה) למען יהיה לבבנו שלם בה" עכ"ל (רמח"ל זצ"ל, לשון למודים, הקדמה לח"ב) ומעשה שהיה כך היה. האדמו"ר מברדיצ'וב זצ"ל נסע לרבי מיד לאחר נישואיו. שהה שם שבועות על שבועות ולא פנה אל מכתבי חותנו המרוגז. כשחזר לביתו, סוף כל סוף, גער בו חותנו מורע שהה זמן כה ממושך אצל רבו, ענה לחותנו, אצל רבי למדתי שיש ה' בעולם, לשמע הדברים צחק עליו חותנו, וכי מי לא ידע כזאת, ומיד קרא לנערה המשרתת בבית לחוות דעתה אם יש ה' בעולם או לא, בודאי יש ה' ענתה הנערה בפשטות. או התפרץ הרב לוי יצחק זצ"ל במלוא רעם הדרו, כן, היא אומרת שיש ה' בעולם. אבל מאז שלמדתי אצל רבי, אני יודע יודע שיש ה' בעולם ו"ו עכ"ל (ומובן מה ההבדל בין מעשי אותם אנשים ה"אומרים" שמאמינים בה' לבין מעשי אלו שהדבר מושרש יפה בתודעתם) והמעייין יפה ימצא שכל המתנגדים לחקירה בנושא זה כוונו לסוג הפילוסופיא בלבד, אבל שאר האופנים, קודש הם, לדעת כולם. *ג'ית' חזקא' ח' ט' ק'*

ג'ית' חזקא' ח' ט' ק'

להערת הגאון ר' יעקב דוד רידב"ז ז"ל, — שספר על תשובתו לקנטרנים שקנטרו לפניו על ד"ק של אאמ"ר הרב ז"ל בא' ממאמריו, בנופו בהם: חצופים, הלא הוא קדוש וטהור! — שהעיר אז על הסברתו מחשבות קדושות, הנוגעות לעניני הנהגת כלל ישראל, ואמר: מחשבות כ"ג גבהו ממני ומהשגתי ואני הייתי רוצה להיות ביהדות פשוטה כמו שהייתה הסבתה שלי ע"ה. — ענה לו: אמנם הסבתה של כ"ג הייתה מסתמא אשה כשרה וצדקת, כשהיא לעצמה, אבל בודאי לא יסכים כ"ג כי מדת השגת יראת-שמים שלה הייתה מספקת להנהגת כלל ישראל, לזה צריך בירור המחשבות מתוך רוממות מקורותיה של תורה.

חזקת' ח' א' א' ב'

ואני שאלתי את אחד מהנחשבים סחכמי התורה, על חלק מסה שהזכרתי לך בחכמת המצפון, וענה לי, כי המסורת שקבלנו טאכותינו ורבותינו, עוסדת במקום העיון בדברים אלה ובכיוצא בהם. אמרתי לו, אין זה נכון אלא מצד מי שאין לו יכולת לעיון, בגלל מעוט הכרתו ובגלל הכנתו המצומצמת, כגון הנשים והקטנים ואנשים מחוברי דעת, אבל מי שיש בכחיו שכלו והכרתו להכין על כורתי את מה שהוא יודע על ידי המסורת, והעצלות והזולל במצוות האל ותורתו מנעו אתו סלעיון בדבר כשכלו, הוא נעיש על זה, ואשים על אשר התעלם ממנו. *חזקת' ח' א' א' ב'*